

Vår ref.:

13/615

Dato:

20.12.2013

Ombudets uttalelse

Sakens bakgrunn

Ombudets fremstilling av saken bygger på opplysningene fremlagt av A på vegne av hans kjæreste S, samt opplysningene i redegjørelsene fra henholdsvis Søndre Buskerud politidistrikt (politiet), og X.

Natt til 17. mars 2013 ved stengetid tok en vakt på X kontakt med en patrulje fra Drammen politistasjon som hadde vakttjeneste i byen. Vakten informerte om at de hadde mottatt tips fra to gjester på X som mente å ha fått tilbud om kjøp av sex fra noen kvinnelige gjester. Patruljen posterte seg utenfor inngangsdøren til X og stoppet S og hennes tre venninner på vei ut av X. Kvinnene ble bedt om å vise frem legitimasjon. Da betjentene ikke fant grunn til å gå videre med saken, forlot kvinnene stedet.

Kort etterpå henvendte en mann seg til betjentene. Mannen spurte hvorfor politiet hadde kontrollert kvinnene. Han ble fortalt at politiet ikke gir taushetsbelagt informasjon til utenforstående.

Partenes syn på saken

A:

A opplyser at S og hennes venninne er brasilianske og at de har permanent opphold i Norge. Kvinnene er enten gift eller er i faste forhold.

A hevder at kontrollen ble gjennomført kun på grunnlag av kvinnenes utenlandske utseende. Han hevder at om de hadde vært fire blonde, norske kvinner, hadde de trolig ikke blitt stoppet. A viser til at ingen andre ble kontrollert ved X denne kvelden.

Videre viser A til at kontrollen ble gjennomført i full offentlighet foran kjente og ukjente, med den konsekvensen at kvinnene er nå blitt stigmatisert for å være noe de er langt fra å være. Han viser til at politiet erkjenner at en person stilte spørsmål om hvorfor kvinnene hadde blitt kontrollert. Videre skal betjentene ha vist frem kvinnenes legitimasjon til vekterne og snakket om kvinnene med dem. A skriver at S og venninnene opplevde hele hendelsen som svært krenkende.

A er kritisk til politiets vurderingsevne når de gjennomfører kontroller basert på uverifisert informasjon, som for øvrig viser seg ikke til å ha rot i virkeligheten. Han hevder at S og hennes venninner ble diskriminert på grunn av etnisk bakgrunn/nasjonal opprinnelse.

Søndre Buskerud politidistrikt:

Politiet opplyser at salg av sex foregår i et betydelig omfang i Drammen. Politiet har registrert mer enn femti personer som selger sex i området, også på nattklubber. Politiet har en klar målsetting om å bekjempe prostitusjon og menneskehandel, og har valgt en strategi med tiltak for gjennomføring.

Natt til 17. mars 2013 var patruljen til fots i Bragernes sentrum med spesielt ansvar for å forebygge vold i og utenfor skjenkestedene. Patruljen hadde også ansvar for å forebygge og eventuelt avdekke prostitusjon på utestedene, et arbeid som utføres i tett samarbeid med nattklubbene og deres vektere. Politibetjenten opplyser at han personlig hadde hatt et møte og avtalt med ledelsen og vaktene på X om at de umiddelbart skulle varsle politiet dersom de avdekket forhold som gjaldt salg av sex på nattklubben.

Kontrollen av S og hennes venninner ble gjennomført basert på to tips fra publikum. Ut fra beskrivelsen av kvinnene tok politiet kontakt med de fire kvinnene som nå er klagere. Betjentene meddelte kvinnene informasjonen som vaktene hadde gitt dem. Politiet viser til at utlendingsloven gir adgang til denne type kontroll. Kvinnene stilte seg uforstående til dette, og politiet vurderte at det ikke var grunnlag for ytterligere forføyning.

Videre skriver politiet at kontrollen foregikk i rolige former, og at det kun var betjentene og vaktene som var til stede mens kontrollen pågikk. Samtidig utelukker ikke politiet at andre gjester på vei ut kunne ha gått forbi mens betjentene snakket med kvinnene. Politiet avviser imidlertid at betjentene skal ha fremvist kvinnenes legitimasjonspapirer til vaktene.

Politiet beklager at S og hennes venninner kan ha opplevd hendelsen som belastende, men vurderer det slik at betjentene ut fra de rådende omstendigheter hadde grunnlag for å gjennomføre kontrollen og at de utførte sin tjeneste i tråd med instruksjonene fra politidistriktets ledelse.

X:

På bakgrunn av politiets redegjørelse ba ombudet X om å svare på flere spørsmål. Ombudet siterer fra de relevante delene i svaret fra X:

- *Vi fikk to anonyme tips fra gjester uavhengig av hver andre og ikke på samme tidspunkt, mellom henvendelse nummer en og to gikk det nok ca 1 times tid.*
- *Utsagnet som ble formidlet fra de to anonyme gjestene var at de hadde oppfattet det slik at de hadde blitt tilbudt seksuelle tjenester fra en gruppe gjester inne på vårt utested. De anonyme gjestene pekte også ut hvilken gruppe disse personene var i.*
- *Alle våre ordensvakter er pålagt å varsle om alle mistanker om straffbare forhold inne på vårt utested. Politiet ble umiddelbart informert av vår vaksjef rett etter tips fra våre anonyme gjester. (...) rutinen er da at vaktleder blir informert som igjen tar dette opp med politiet.*
- *(...)Det var ikke noen ordensvakter tilstede mens kontrollen ble utført, dette er Politiets ansvar og jobb og ikke noe vi deltar i da dette er utenfor vårt ansvarsområde. Ettersom kontrollen ble utført utendørs så antar jeg at noen kan ha sett kontrollen men vi var som sagt ikke tilstede så dette kan jeg ikke uttale meg noe om.*

X skriver at dørvaktene alltid utfører kontroll av legitimasjon av gjestene før de slipper dem inn, for å sjekke at de er over aldersgrensen som forlanges for å komme inn på deres sted.

Videre opplyser X at det som regel er gjestene som tipser dem om at det er mistanke om straffbare forhold på X. De fleste tipsene gjelder narkotika, tyveri og salg av sex. Alle tips rapporteres direkte til politiet.

Rettslig grunnlag

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med diskrimineringsloven eller ikke, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 2.

Diskrimineringsloven

Diskrimineringsloven forbyr forskjellsbehandling på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn, jf. loven § 4 første ledd.

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnlattelse har som formål eller virkning at personer eller foretak på grunnlag som nevnt over blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

Forskjellsbehandling som er ”nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles”, jf. § 4 fjerde ledd, er tillatt.

Dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, skal det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, hvis ikke den som er ansvarlig for handlingen, unnlattelsen eller ytringen sannsynliggjør at det likevel ikke har skjedd diskriminering, jf. diskrimineringsloven § 10.

En påstand om diskriminering er ikke nok til at ombudet kan konkludere med at det er ”grunn til å tro” at diskriminering er skjedd. Påstanden må støttes av andre opplysninger eller sakens omstendigheter for øvrig.

Ombudets vurdering

Ombudet skal ta stilling til om S ble forskjellsbehandlet i forbindelse med identitetskontrollen hun ble underlagt natt til 17. mars 2013.

Dersom ombudet finner grunn til å tro at S ble forskjellsbehandlet, går bevisbyrden over på politiet, som da må sannsynliggjøre at diskriminering ikke har skjedd. I så fall må ombudet vurdere om det at S har minoritetsbakgrunn eller et annet utseende enn typisk etnisk nordisk, har hatt betydning for at hun ble kontrollert.

Ombudet gjør oppmerksom på at kun det forhold å ha minoritetsbakgrunn ikke er tilstrekkelig for å kunne hevde at vedkommende er blitt forskjellsbehandlet på grunn av hudfarge, etnisitet eller nasjonal opprinnelse. Påstanden må støttes av andre opplysninger eller sakens omstendigheter for øvrig, og det er klager som i første omgang har bevisføringsplikten og som må fremlegge bevis eller peke på omstendigheter som gir grunn til å tro at diskriminering har skjedd.

A hevder at ingen andre på X enn S og hennes venninner ble utsatt for en identitetskontroll natt til 17. mars, samt at han peker på at kvinnene ikke har et typisk etnisk nordisk utseende. Han hevder at kvinnene ikke hadde blitt utsatt for en identitetskontroll dersom de hadde vært «norske blonde jenter». Til støtte viser han til at det er grunn til å tvile på om tipsene var velbegrunnet. Han mener å ha grunn til å være kritisk til varslingsrutinene som politiet har etablert.

fra opplysningene som er blitt fremlagt utelukker ikke ombudet at S og hennes venniners etniske bakgrunn/nasjonale opprinnelse kan ha vært én av flere faktorer som førte til at de to gjestene som varslet vaktene mistenkte dem for å være prostituerte. Ombudet viser til at prostitusjonsnettverker i Norge ofte beskrives som å omfatte utenlandske kvinner fra bestemte land.

Når dette er sagt, kan ikke ombudet se at det er opplysninger i saken som tyder på at politiet ble varslet uten at det i utgangspunktet var en reell grunn til det. For det første fremgår det at vaktene ikke varslet politiet før etter at de hadde fått et andre tips. Opplysningene som ble gitt den andre gangen var de samme som opplysningene de hadde fått den første gangen. Det hadde gått én time mellom tipsene og kildene var forskjellige. Ombudet går ut fra at gjestene, som beskrives som å være «anonyme», ikke hadde gitt sitt navn, men at de var identifisert. Det fremgår nemlig at begge to hadde henvendt seg personlig til vaktene og at de selv pekte ut kvinnene for vaktene. Det er altså snakk om to konkrete tips, fra to forskjellige (for vaktene) identifiserbare kilder. I begge tilfellene hadde personen hatt personlig kontakt med kvinnene.

Det fremgår av politiets redegjørelse at både informasjonen om at man hadde en mistanke, og hva som var grunnlaget for mistanken ble formidlet politiet da vaktene varslet patruljen («vaktene opplyste at han hadde fått 2 henvendelser fra gjester som hadde oppfattet at de omtalte kvinnene hadde tilbudt sex mot betaling»). Det fremgår også at vaktene ga betjentene

en beskrivelse av kvinnene («Ut fra beskrivelsen av kvinnene, tok politiet tok kontakt med de fire som nå er klagere»). Samtidig viser politiet til at utlendingsloven gir adgang til denne type kontroller. Ut ifra dette legger ombudet til grunn at betjentene etter å ha fått varslingen hadde grunnlag for å mistenke at fire utenlandske kvinner drev med salg av sex på X denne kvelden.

Utlendingsloven § 21 (*Alminnelig utlendingskontroll*) fastslår at:

«politiet (kan) stanse en person og kreve legitimasjon når det er grunn til å anta at vedkommende er utenlandsk statsborger, og tid, sted og situasjon gir grunn til slik kontroll. Ved slik kontroll må utlendingen vise legitimasjon og om nødvendig gi opplysninger for å bringe identiteten og lovligheten av oppholdet i riket på det rene (...).»

Betjentene bestemte seg altså for å agere etter at de hadde fått informasjon om at det var en mistanke om ulovlig sexvirksomhet, og vaktene hadde bekreftet at informasjonen var basert på konkrete, uavhengige tips fra identifiserbare kilder. Samtidig opplyser politiet at salg av sex foregår i et betydelig omfang i Drammen, også på utesteder, og at de arbeider strategisk for å forebygge og avdekke prostitusjon og menneskehandel i området. I den forbindelse har politiet utarbeidet samarbeidsrutiner med utestedene i Drammen, hvor politiet skal varsles dersom det avdekkes et slikt forhold på utestedet.

Ombudet mener at disse opplysningene underbygger politiets vurdering av at betjentene under de rådende omstendigheter hadde grunnlag for å utføre en identitetskontroll av S og hennes venninner.

Imidlertid gjør ombudet oppmerksom på at diskriminering allikevel vil kunne skje avhengig av *hvordan* identitetskontrollen gjennomføres. Ombudet viser til definisjonen av direkte diskriminering i § 4: «*En handling som har som formål **eller virkning** (ombudets utheving) at en person blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.*»

Ombudet vil etter dette ta stilling til om det på bakgrunn av de fremlagte opplysninger er grunn til å tro at S ble utsatt for forskjellsbehandling under kontrollen hun ble underlagt natt til

17. mars 2013. I den forbindelse Ombudet vil ombudet se nærmere på partenes syn på hvordan og under hvilke omstendigheter kontrollen ble gjennomført.

A hevder at måten kontrollen ble gjennomført på var spesielt krenkende. Han nevner at den ble gjennomført i full offentlighet, foran mange kjente og ukjente vitner, med den effekt at S og hennes venninner nå er blitt stigmatisert. Betjentene skal også ha fremvist kvinnes legitimasjon for vaktene og snakket med dem, men politiet avviser dette.

Ut ifra de fremlagte opplysninger er det etter ombudets vurdering mest sannsynlig at andre gjester, som også kunne være bekjente, kunne se S og hennes venninner, mens de ble kontrollert. Politiet skriver i sin rapport at selv om ingen andre var til stede under kontrollen, så er det godt mulig at andre gjester kan ha passert forbi mens politiet snakket med kvinnene. Videre er det på det rene at et ukjent vitne hadde vist interesse for hendelsen og dermed registrert hvem S og venninnene hennes var. Derimot er det ikke klart for ombudet, gitt at partene ikke er enige, om betjentene viste kvinnes legitimasjon for vaktene og hva som eventuelt ble diskutert med dem. X opplyser at vaktene uansett hadde sett på kvinnes legitimasjon da de ble sluppet inn tidligere denne kvelden. Det er imidlertid ikke bestridt at kontrollen, slik det anføres av politiet, foregikk i rolige former og at kvinnene ble informert om hvorfor de skulle kontrolleres.

Ombudet har forståelse for at det vil kunne oppleves som ydmykende og stigmatiserende å bli underlagt en politikontroll med øyenvitner til stede, særlig dersom man har minoritetsbakgrunn, selv om grunnlaget for kontroll er til stede.

Det fremgår at betjentene ventet til S og hennes venninner kom ut fra X og at de posterte seg «*inne ved utgangen*», heter det. Videre fremgår det at det var stengetid og at kvinnene var blant de siste som forlot stedet. Ombudet går ut fra dette at det var få kunder igjen på X, både inne på nattklubben sammen med kvinnene, og på vei ut mens de ble kontrollert. Ombudet har ikke grunnlag for å overprøve politifaglige og etterforskningsmessige vurderinger, men vil samtidig bemerke at de valgene politiet her gjorde med hensyn til tid og sted for kontrollen ikke i seg selv kan sies å reise spørsmål om diskriminering på grunn av etnisitet.

Når det gjelder tidspunktet for kontrollen viser ombudet til at det antagelig hadde vært mer inngripende og vakt mer oppmerksomhet dersom kontrollen hadde blitt utført mens kvinnene

fortsatt var inne på X, i fullt påsyn av de øvrige gjestene. Ombudet er innforstått med at det ved en slik kontroll ikke ville være mulig å skjerme kvinnene helt fra gjester som var på vei ut fra X, eller forbipasserende i området. Det er likevel beklagelig at kvinnene ble lagt merke til av en utenforstående. Samtidig konstaterer ombudet at politiet ikke ga ham opplysninger om kvinnene eller bakgrunnen for kontrollen, selv om han spurte. Videre fremgår det at kontrollen foregikk i rolige former, og at betjentene raskt, vurderte at det ikke var grunn for ytterligere forføyninger da S stilte seg uforstående til saken. På denne bakgrunnen kan ikke ombudet se at det er grunn til å tro at S og hennes venninner ble stilt dårligere enn andre personer under samme omstendigheter ville blitt.

Etter samlet vurdering kommer ombudet altså til at det ikke foreligger grunn til å tro at S ble utsatt for ulovlig forskjellsbehandling i forbindelse med identitetskontrollen som ble gjennomført natt til 17. mars 2013.

Ombudet har imidlertid noen avsluttende bemerkninger. På utesteder og nattklubber kan settingen og stemningen for øvrig føre til at gjestenes væremåte noen ganger leder til misforståelser, slik det var tilfellet når det gjaldt S og hennes venninner, med de uheldige konsekvenser at personer og grupper blir stigmatisert uten grunn. Ombudet vil derfor understreke viktigheten av at personalet på X og andre utesteder unngår å agere på grunnlag av tips der man ikke er i stand til å verifisere at mistanken er velbegrunnet, selv om dette ikke alltid vil være tilstrekkelig til å unngå feilaktige anklager, slik som i denne saken. Det er videre viktig at man innhenter så mye informasjon som mulig fra tipsere slik at man kan unngå å varsle politiet om forhold der mistanken viser seg ubegrunnet.

Konklusjon

Søndre Buskerud politidistrikt handlet ikke i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse eller hudfarge da politiet natt til 17. mars 2013 utførte en identitetskontroll av S utenfor inngangen til X i Bragernes sentrum i Drammen.

Saksnummer: 13/615

Lovgrunnlag: Diskrimineringsloven § 4 første ledd

Dato for uttalelse: 4. November 2013